

je bilo izgovorjeno, da se vojaška Krajina ne more zastopati na hrvaškem deželnem zboru.

Dasiravno so bili Graničari s kraljevim reskriptom od 9. maja 1861 poklicani, da bi se pri ustanovljenju pravne razmere med Hrvaškim in Ogerskim in med Hrvaškim in Avstrijo posvetovali, se vendar posvetovanj o družih upravnih zadevah, ktere Krajino zadevajo, niso mogli udeležiti, in morajo še v takem zastopanju v zapreke priti. Zakaj ako hočejo graničarji posvetovati se o pravni razmeri med Hrvati in Ogri, kateri že starodavno ustavo imajo, se morajo sami kot ustavni državljani misliti, kar pa niso; ako naj pošljejo poslance v ta državni zbor, bi mogli vsaj sedeži za poslance iz vojaške Krajine tu pripravljene biti, kateri pa po mojem mnenju niso pripravljene in potem bi mogli kot pooblastniki, ako njih pooblastenci v državnem zboru sklepe delajo, tem sklepom podvrženi biti; to pa ni namen omenjenega reskripta.

Iz te zmešnjave državnopravnih in političnih razmer, iz té zmešnjave zastopanja pa ne pelje druga pot, kakor da se vojaški Krajini podeli ustava, ktero ima hrvaška dežela in ktero si jo je skozi stoletja ohranila. Omeniti imam še, da je vojaška Krajina 5. julija 1861 prošnjo poslala na Dunaj — pa brez uspeha in da je kralj. odpis od 8. nov. 1861 o adresi od 24. septembra in o reprezentaciji od 17. septembra 1861 iskričo upauja zbudil, ker je bilo v njem očitno izrečeno, da ima vojaška Krajina olajšave gledé sodništva in samostojne srenje in še drugih olajšav dobiti. Dane so ji bile sicer olajšave z razpisom od 19. aprila 1862; al te so zadevale večidel odpravo vojskinega nadavka; vse drugo, kar se tiče srenjstva, sodništva i. t. d. pa je bilo le obljuba ostalo.

Dasiravno graničarju privošim iz celega srca vse olajšave, se mi vendar vriva pomislek: ali se morejo take polajšave v letu 1862 gledé na odgovornost ministerstva in na ustavo misliti popolnoma ustavne.

Iz vsega, kar sem rekel, je očitno kot beli dan, da je bila vojaška Krajina vselej celoten del ostale hrvaške zemlje in da ji po takem gré ustava hrvaške dežele; da je bila izprva uredba narodne brambe premenjena potem v vojaško napravo vkljub vsem ugovorom deželnega zbora in bana in vkljub reskriptom in sklepom raznih kraljev od najstarejše do najnovejše dôbe; — dalje da je cesarski diplom od 20. oktobra 1860 z vojaško Krajino vred vsem narodom enake prava priznal in dal, in da ima po ravno tem diplomu vojaška Krajina taci naprav deležna biti kakor vsa hrvaška dežela; tega sicer ustava od 26. februarja ni priznala, čeravno bi bila imela biti le formalna izpeljava oktoberskega diploma.

Gospôda! ako se iz teh neovržljivih vzrokov predlog podá, ki ga bom storil, — ako se morda celó odprava vojaške naprave kot dosledna potreba pokaže, bodi mi vendar dopušeno, še nekaj posamnih političnih vzrokov navesti.

Moja pamet mi pravi, da vojaško Krajino odpraviti je reč ustave; reč ustave zato, ker se cela Avstrija ne more imenovati ustavna, dokler ima vojaška Krajina te vojaške naprave. Mislim, da se moramo zavoljo svojega lastnega življenja poganjati za odpravo vojaške Krajine; saj je postava nature taka, da, ako ima država kako bolno bulo, v kateri se absolutizem država zbira, se utegne iz te bule strup absolutizma po celem životu izliti. Kaj tacega nas skušnja učí.

Drug vzrok politične modrosti je ta, da izvira, kakor sem slišal od mnogih veljavnih in poštenih zastopnikov hrvaške dežele, mrzota zoper ustavo in državni zbor deloma tudi iz tega, da vojaška Krajina ni tako zastopana kakor ostala hrvaška dežela.

Še drug vzrok, gospôda, pa leži v človečnosti, ki ne dopušča, da velik del avstrijskih državljanov večno v orožju stoji in nezmerni krvavi davek plačuje, — in če že ne glasujemo iz hvaležnosti za to, da so graničarji skozi stoletja bili tabor zoper Turke za naše umetnosti in ved-

nosti, za njihno svobodo, storimo to vsaj iz čiste človekoljubnosti i

Ako je pa za daljno obstanje celega cesarstva ta vojaška naprava neobhodno potrebna, potem, gospôda, ne smemo po postavni poti nobene poskušnje opustiti, da dosežemo to, da se vsaj nevojaški prebivavci take uprave in takega sodništva obveselé, kakor drugi nevojaški prebivavci avstrijski.

Taka naprava je že v samovladni državi napaka, v ustavni državi pa je nezapopadljiva in prečudna krivica.

Gospôda! Menim, da pred sklepom letošnjih sej tega vprašanja drugače ne moremo rešiti, kakor vsaj tako, kakor sem že omenil, namreč da storimo izrek v tem zboru, da si pridobimo sočutje južnih dežel, Hrvatov, da tudi njih srca se začnejo ogrevati za nas, da vidijo, da naša ustava ni prazna reč in da more svoboda izvirati iz nje. Kaj mar hočemo mi še odlašati, ko je vendar že naš mogočni severni sosed brez državne ustave svojo tej podobno, pa vendar ne tako nadležno vojaško napravo že odpravil.

Gospôda! izgovorimo tak sklep, in prepričan sem, da se blago in velikodušno srce presvitlega vladarja že po svoji prirojeni milosti in velikosrčnosti gotovo ne bo zaprlo našemu glasu, in da potem vlada te zadeve ne more pod klop djati.

Djanje pravičnosti, djanje pravega avstrijskega domoljubja bomo s tem pokazali, in ti narodi nam bodo v vse veke hvaležni, in spravili se bodo z nami za toliko in tolikih prestanih trpljenj; saj je to tudi kršanska zapoved! — Storim tedaj predlog: „Slavni zbor naj sklene, da se vladi izgovori želja, da vojaška Krajina, ali vsaj njeni nevojaški prebivavci postanejo ustavnih pravic deležni.“

Slovensko slovstvo.

Vabilo

na naročbo knjige pod naslovom: **Veronika desenička**. Junška pesem (epos). Zložena v 17. petjih.

Namenjen sem, omenjeno knjigo izdati. Vabim tedaj vse častite domorodce in domorodkinje, naj se obilo naročijo. Knjiga bo veljala 50 kr. nov. dn. Ker nisem premožen mož, se bo le tedaj knjiga tiskala, če se naročnikov toliko nabere, da se tiskarni stroški poplačajo. Vse slavne vredništva slovenskih časnikov prosim, naj blagovolijo to povabilo v svoje liste vzeti. Čas naročbe trpi do 10. svečana prihodnjega leta. Kdor deset naročnikov nabere, ali se za deset iztisov naroči, dobí enajstega povrh.

Listi naročnikov naj se pošljejo v Konjice na Štajarskem (Gonobitz) pod naslovom: J. Frankolski, post. rest. do 10. svečana.

V Konjicah 25. novembra 1862.

J. Frankolski.

Drugo povabilo.

Poslovenil sem zgodovinsko povest „Čudne poti božje vsega mogočnosti, ali skrivne sodbe srednjih časov“, in natisniti dal dovolj iztisov; — bo obsegla 7 do 8 tiskanih pol. Ta povest se opira na dogodbe srednjih časov in obsega 28 poglavij, v katerih so popisane kervoločnosti skrivnih sodb (Vehmgerichte); pisana pa je zgolj v keršanskem in moralnim duhu, oziraje se na domače jezikoslovje, podučivna in kaj koristna za naše Slovence. Slovenski bratje! naše geslo je „naprej!“ podpirajte nas tedaj z naročbo, in nabirajte nam naročnike kar vam mogoče; posebno pa se priporočamo v. č. duhovščeni, učnikom, županom in vsem domoljubom, učencem realnih in gimnazialnih šol na Slovenskem, katerim bo čitanje imenovane povesti kaj dobro in koristno došlo. Na svetlo bo ta knjiga do sred mesca prosenca prihodnjega leta 1863, cena ji bo 45 kr. n. dn. Naročniki naj se z frankiranimi listi obrnejo

na tiskarnico g. J. B. Zajca, na bukvarnico g. Korelna Soharja v Gorici, ali na spisatelja knjige.

Ves vaš sloveuski brat

France Bunc,

učenik v Kamnji na Goriskem. Pošta Ajdovšna.

Kamnje dne 4. grud. 1862.

Dopisi.

Na Dunaji 30. listop. X. — Zima je siromašnim ljudem huda nadloga. Kdor ima kaj v žepu, in ni brez cvenka, se kmali sprijazni z zimo, naj si bo že kjer hoče; al gorje mu, kdor je suh in si še z rokami nič zaslužiti ne more! Nima ne delati ne jesti kaj. To pa je v velicah mestih posebno skorej vsako zimo navadna nesreča. Zdaj n. pr. nima okoli 300 tkavcov nič zaslužka in morajo jih za pometovanje po mestu porabiti, da konca ne vzemó. Tako se tudi godi z vsemi tistimi, ki pod milim nebom delajo, po zimi pa sedaj nikakoršnega prislužka nimajo. Spet je takem treba iti — s trebuhom za kruhom. Skorej bi ne bilo napéno tudi za človeka ne, ako bi mogel s tiči vred v toplejše južne kraje, se ve da tako naglo kakor oni, zlasti vsak tak, ki je revež po zimi. Pač imajo bogatinci priložnosti, usmiljenje skazovati svojim revnim sobratom! — Pa pustimo take premišljevanja in recimo raji katero o srbskih spomenicih, ki jih je v nemškem jeziku na svitlo dal učeni g. Kanic, v srbsko pa prestavil gosp. Al. Sandič. Razdeljeni so nekoliko v dva dela. V prvem je obširno popisovanje bizantinske umetnosti v zadevi srbskih spomenikov, kako je nekdanj v tamošnjih krajih, kjer je Turčin pred stoletji vse krvoločne zatrl in zamoril, umetnost in znanost cvetela in je bilo ljudstvo sploh za dobro in častno vneto. Kažejo se nam v 2. delu lepi obrisi 7 cerkva v pokneženi Srbi v štilu in formah tadajnega zidanja. Vsem, ki bodo kaj na novo zidali, se ne more dosti priporočati, da naj nikar ne prezirajo teh bukev in posebno stavbinih obrisov ne. Kanic, učeni starinoslovec, je s tem delom veliko dobrega storil, ker je svetu odkril, kakošni zakladi se dobivajo tudi v turških, dozdej večidel zanemarjenih pokrajinah, in da so tamošnji Slavjani že pred 400 leti za umetnosti razne vrste vneti bili. Dobiva pa se letá knjiga na Dunaji in se posebno prijatlo umetnosti priporočuje. — Zdaj pa še nekaj družega. Gosp. Maksou Horvat, iz Hrvaškega doma, poprej posamentnik, bo z nekim Čehom v družbi vžigalice (klinčke) izdeloval, s posebnim namenom za južne slovanske kraje. Škateljce bodo s slovanskimi barvami okinčane in napisi bodo tudi v južnih slov. jezikih. Priporočuje se tedaj našim slovenskim kupcom g. Horvatovo blago, in sicer toliko bolj, ker je on naš domačin in pripravljen vse storiti, kar mu bode le mogoče. —

Iz Dunaja. J. T. Jelovšekov. — Ravnokar so na svitlo prišle „Fr. Prešernove pesmi, za petje i glasovir složil Davorin Jenko“, ter jih posvetil preuzvišenemu ruskemu poslancu v Balabinu. Obsegajo: 1. Kam? 2. Zdravljica, Prijatli obrodile so trte itd.; 3. K slovesu; 4. Strunam in 5. Mornar. Dobivajo se po 1 for. pri Gustav Albrecht-u, Spänglergasse Nr. 426. — Gospod dr. Gustav Ipavic je poslal „slovanskemu pevskemu društvu“ v Beču nekaj pesem, za katere se mu v imenu društva srčno zahvalujem ter prosim, da bi tudi drugi gospodi posebno učitelji čveteroglasne pesme poslali (Stadt, Franciskanerplatz 922. 3. nadstropje).

Iz Trsta 3. listop. III. — Sporočiti imam dragim bravcom „Novic“ popis dveh „besed“, katere smo imeli v lepi dvorani našega novega stanovanja, ki je tukaj obče znano po imenu „Sala Ara.“ 26. oktobra je bila prva beseda. Odkar je odšla slovanska umetnica naša Mila Zadrobilkova, in odkar so nam grde spletke naših nasprotnikov vzele iz domačega odra ljubeznjivo lansko pevko, ni bilo več ne gospé ne gospodičnje, katere bi se bile udeležile čitalniških „besed“. S tem večim veseljem smo tedaj pozdra-

vili gospó Ivanovičevo, ki nam je zapela miió rusko pesem „Sarafan“, potem zaigrala na klavirju: Kalouzovo fantazijo „Što se bore misli moje“, in zadnjič spremljavala tudi na klavirju svojega gospoda sopruha in pa gosp. Lega Prvi je piskal na stransko piščal „Nocturne pour la Flûte par Giulio Briccialdi“ in drugi je pel češko Škraupovo „Piseň Čeha“. Petje, igra, spremljevanje vse je tako krasno bilo, da vsi radi in hvaležni spoznamo, da vrli Srbin gosp. Ivanovič s svojo gospo sopruho sta bila duša naše besede; zeló žal nam je tedaj, da sta nas zapustila, preselivši se na Dunaj — njuno novo prebivališče. Naši gosp. pevci so se kakor zmirom tudi pri tej besedi vrlo obnesli, peli so: „Mornarja“ zbor Vinařev, „Mazurko“, zbor češki, „Savico“, zbor Riharjev, „Bojarkom“, zbor Jenkov, in „Češke narodne pesmi“ v čveterospevu. Vse te pesmi so bile z velikim navdušenjem sprejete. — 22. novembra smo imeli drugo „besedo“. Pri tej besedi smo prvič slišali gosp. Tušeka, kterege je čitalnični odbor za stanovitnega pevskega vodja potrdil. Gospod Tušek je igral na klavirju „Galop di bravura par Guillaume Kuhné“, tako dobro, da si je polno zadovoljnost vseh poslušavcev zadobil, še bolj pa je pokazal svojo jako veliko godbeno umetnost pri zborih, katere je tako izvrstno vodil, da so morali gosp. pevci vse zборе ponavljati. Pele so se te-le pesmi: Hrvaška davorija „Prostim zrakom“, „Lipa“, zbor Jenkov, „Ne udajmo se“, zbor Vilharjev, in prav lepi čveterospev „Tebe kličejo solzice“, po novem Tušekovem napevu. Na dan naše druge besede je bil prišel v Trst slavni junak knez Mirko Petrovič, poveljnik črnogorske vojske, z njim je bilo tudi nekoliko drugih velikašev cetinjskega dvora. Neutrudljivi in visokospoštovani voditelj naše čitalnice gosp. E. Sorč in gosp. Radjenkovič sta bila pri knezu Mirku, ter ga prosila naj bi našo besedo s svojo pričujočnostjo počastil. Knez, jako vesel tega povabila, se vender ni mogel udeležiti besede, ker še tisti večer je po svojih opraviilih moral odriniti v Beč.

Iz Vrbe na Koroškem. Ljube „Novice“! ki imate zlate bukve, vzemite jih v roke in zapišite v nje moža, ki dá vsakemu kar mu gré, ki razume vse slovanske narečja, ki je posebno zdaj pri nas mož na svojem mestu, kjer so delavci pri železni cesti raznih jezikov. Poslušajte, kaj se je pri nas na Vrbi 29. t. m. zgodilo. Bila je na ta dan poroka napovedana; ženin in nevesta, trda Laha, ki po nemški besede ne zastopita. Naš g. fajmošter Val. Lesjak so bili pooblasteni za to poroko. Vse je bilo radovedno, kako bodo poročali; vse je mislilo, da po latinsko; pa kako se je vse zavzelo, ko začnejo po laško tako zastopno in še prav dolgo govoriti, da so vsi pričujoči stali osupnjeni. Lejte! tako pravičen vsakemu narodu je pravi Slovenec. Grdoba so le slovenski izneverjenci! Neki Lah je pri obedu rekel: „Così polito parlare un tedesco la lingua italianna no mai udito.“ Vse je bilo gosp. fajmoštra veselo.

J. L., delavec pri železni cesti.

Iz Črne 29. nov. — Σ — Z velikim veseljem smo v Črni sprejeli novico, da je bil slavni naš domorodec gosp. Andrej Einšpieler 24. novembra v Vélikovcu za deželnega poslanca izvoljen. Naj le trobijo naši nasprotniki po svetu okoli: „Marajo Slovenci za Einšpielerja in njegove sanjarije“, mi spodnji Korošci si pa v čast štejemó, da smo si izvolili moža, rečem moža, kterege spoštovati mora slehern domoljub. — Smo pa tudi k volitvi iz Črne poslali tri moža, ki stojijo za pravico nepremakljivi kot morska skala; naj predrage nam „Novice“ očitno pohvalijo gospoda srenjskega svetovavca Janeza Dolžana fajmeštra, Križeta krčmarja, in srenjskega odbornika kmeta Modreja! Da se bodo možje, kakor so naši gg. Črnjani, domoljubni Bistričani in Možičarji, srčni Švabečani, pogumni kmetje Kapelčani in Koprivčani, Rehperčani itd. za gosp. Einšpielerja možato poganjali in ne bodo omahljivi, kakor nekteri